

Barış ve Sosyalizm Sorunları

- **Nato Konşeyi'nin Politikası Üzerine :
Tehlikeli Bir Yol** B. PONOMARYOV
- **Uluslararası Sendikal Hareketin
Yeni Aşaması** E. PASTORINO
- **Gelişmiş Sosyalizmi Kurmada Önemli
Bir Etken** A. KAPEK
- **Amerikan Emperyalizmi ve
Filipinlerin Bağımsızlığı**
F. MAKAPAGAL
- **Yine İnsan Hakları Konusu**
Â. FÂNTİS
- **Kültür, Değerler Sistemi,
Yaşam Biçimi** B. KÖPETZİ

ağustos 1978/8 [11]

İçindekiler

ağustos 1978/8

NATO Konseyi'nin Politikası Üzerine: TEHLİKELİ BİR YOL — Boris Ponomaryov ... 3

Uluslararası Sendikal Hareketin Yeni Aşaması — Enrique Pastorino 13

Gelişmiş Sosyalizmi Kurmada Önemli Bir Etken — Antonin Kapek 21

Parti Deneyimi

Sri Lanka Komünist Partisi 10. Kongresi'nin Sonuçları: SAVAŞAN YIĞINLARIN BİRLİĞİ — Pieter Keuneman ... 32

Görüşler

Amerikan Emperyalizmi ve Filipinlerin Bağımsızlığı — Felisimo Makapagal ... 43

Sorularınızı Yanıtlıyoruz: YİNE İNSAN HAKLARI KONUSU — Andreas Fantis ... 53

Görüş Değiş tokuşu, Tartışma

Global Modeller Oluşturma: DÜNYADAKİ GELİŞMELERİN TÜMÜNÜN İRDELENMESİ — Jermen Gvişiani ... 62

Bilim, Kültür, İdeoloji

Kültür, Değerler Sistemi, Yaşam Biçimi — Bela Köpetzi ... 71

Olgular, Veriler, Haberler

Tekelci Firmalar - Ahtapotlar ... 80

Basın

George Kennan'ın Tehlike Bulutu Adlı Kitabı Üzerine: TEHLİKE TAŞIYICILARI — Michael Jurpens ... 86

Bariş ve Sosyalizm Sorunları Dergisi aynı tarihlerde yurt dışında *Yeni Çağ* adıyla yayımlanmaktadır.

Yeni Çağ Dergisi seçkilerinde yer alan yazılara bu sayfalarda yer verilmemiştir. İçindeki sayfalarda gördüğünüz ve bu sayfalarda yer almayan yazıları *Yeni Çağ Dergisi* sayfalarda bulabilirsiniz.

*Yeni Çağ Dergisi'*ne Süreli Yayınlar sekmesinden ulaşabilirsiniz.

Bariş ve Sosyalizm Sorunlari

aynı zamanda aşağıdaki dillerde de yayımlanmaktadır: *Almanca, Arapça, Bengalce, Bulgarca, Çekçe, Danimarkaca, Endonezyaca, Farsca, Fince, Fransızca, Hintçe, İbranice, İngilizce, İspanyolca, İsveççe, İtalyanca, Japonca, Lehçe, Macarca, Malayca, Moğolca, Norveççe, Pencapca, Portekizce, Romence, Rumca, Rusca, Seylanca, Tamilce, Vietnamca.*

■

BARIŞ VE SOSYALİZM SORUNLARI'nın Yazı Kurulu ve Yazı Konseyi'nde aşağıdaki ülkeler Komünist ve İşçi Partilerinin temsilcileri bulunmaktadır: *ABD, Arjantin, Avusturya, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Endonezya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Honduras, Irak, İran, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolombiya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Moğolistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Senegal, Sovyetler Birliğı, Sudan, Suriye, Şili, Türkiye, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Yunanistan.*

Sahibi: URAL ATEŞER • Yazı İşleri Müdürü: AHMET TAŞTAN • Yönetim Yeri: Nuruosmaniye Caddesi, Özaydın İşhanı, No: 59-61/2 Çağaloğlu - İSTANBUL • Yazışma ve Havale Adresi: PK: 41, Sirkeci - İSTANBUL • Türkiye Dağıtımı: TEMEL DAĞITIM, Himaye-i Etfal Sokak, Orhanbey İşhanı, No: 6, Kat: 1, Daire: 1 Çağaloğlu - İSTANBUL • Dizgi-Baskı: BAŞARAN MATBAASI • Kapak Filmleri: TAB GRAFİK • Kapak Baskı: GÖZLEM BASIMEVİ • Yurtiçi Abone Koşulları: Altıaylık 75, Bıryıllık 150 Lira • Yurtdışı Abone Koşulları (uçakla): F. Almanya - 35 DM, Hollanda - 38 Fl, Belçika - 600 Fr, İngiltere - 9 £, Fransa - 75 Fr, İsviçre - 40 Fr, İsveç - 75 Kron, ABD - 22 \$.

Baskı Tarihi : 23 Ağustos 1978

Tehlike Taşıyıcıları

George Kennan'ın Tehlike Bulutu¹ adlı kitabı üzerine

Amerikan dış politikası üzerindeki tartışma, ya da Ohio Devlet Üniversitesi Profesörü Ronald Stupak'ın² deyiimiyle, ABD dış politikasının kavramsal temellerinin yeniden değerlendirilmesi

¹ George Kennan, *Tehlike Bulutu*. Amerikan Dış Politikasının Günümüzdeki Gerçekleri, Boston, Little, Brown and Co., 1977, XIII s. 234.

² Ronald Stupak, *Amerikan Dış Politikası, Varsayımlar, Süreçler ve Tasarımlar*, New York, Harper and Row, 1976.

hâlâ sürüp gidiyor. Şimdilerde bu tartışma, yumuşama sorunu, bunun savunucuları ile karşıtları arasındaki, sosyalizme pek yanaşmasalar bile iki karşıt toplumsal sistemin yanyana yaşamasının kaçınılmazlığını anlayanlar ile yeni toplumsal sistemle barışçı bir şekilde yaşama perspektifini kabul etmeyenler arasındaki çatışma sorunu üzerinde yoğunlaşıyor.

Doğaldır ki, her ikisi de aynı sınıfa ait olan bu iki kampı ayıran çizgi her zaman açık değildir ve her iki tarafın politik yayılma süreciyle, sık sık daha da az açık bir duruma gelmektedir. Ama çatışma vardır ve daha da önemlisi, bu çatışma en az önceki yıllardaki kadar şiddetli ve yoğundur.

Bu yoğunluğun kanıtları kolayca görülebilir. Kongre içinde ve dışındaki gündelik politik savaşımları, basın ve televizyondaki yorum dalgasını ve Amerikan kitap piyasasını sel gibi basan çeşitli yapıtları gözönüne almak yeter de artar bile. Nitelik bakımından büyük ölçüde değişen bu yayın deryasına yapılan katkılar arasında, epey ilginç ve etkili birtakım yapıtlar da var. George Kennan'ın **Tehlike Bulutu** adlı yapıtı bunlar arasında bellibaşlı bir yer tutuyor.

İlk söylenecek şey, bu kitabın Amerikan burjuva politik zihniyetinin ılımlı liberal kanadının mizacını canlı bir biçimde yansıttığıdır. İkincisi, bu kitap Birleşik Amerika'nın dünyanın birçok ülke ve bölgeler; ve özellikle SSCB karşısındaki politikanın çok geniş kapsamlı sorunlarını ele alarak uluslararası ilişkilerin bir görünümünü vermektedir. Son olarak da, Birleşik Amerika'nın bu bölgelerde ne tür çıkarlarının olduğunu bizlere anlatmaya ve yazarın, izlenmesi gerektiğine inandığı politikayı çizmeye çalışmaktadır.

Ama önce, özel bir ilgiye değer olan yazar konusunda birkaç söz etmek gerekir; çünkü bir birey olarak yazarın kendisi, bu kitaba gösterilen ilginin nedenlerinden biridir. Amerikan burjuva dış politika düşüncesinin ustalarından, "politik gerçekçilik" denilen okulun bellibaşlı temsilcilerinden biri olan George Kennan, Dışişleri Bakanlığı'nda çeşitli görevler almış, Moskova ve Belgrad'da elçilik yapmış ve bir "Sovyetolog" olarak ün kazanmıştır. Princeton'daki İleri İncelemeler Enstitüsü'nde profesör ve Washington'daki Kennan SSCB İncelemeleri Enstitüsü'nün kurucusudur. ABD'nin sosyalist ülkelere karşı politikasını şekillendirmeye yardım etmiş ya da en azından, bu ilişkilerin tarihini yorumlamış olan birçok kitap yazmıştır. Amerikan devletadamlarının ve düşünürlerinin genellikle yaptığı gibi, Kennan da, resmî Amerikan anti-komünist "kuşatma" doktrininin başlıca esin kaynaklarından ve mimarlarından biri olma durumundan bu doktrinin eleştirisine doğru şaşırtıcı bir evrim yapmıştır.

Asıl mesajı; engin, büyük ölçüde karmaşık ve kendisinin de belirttiği gibi, son derece tehlikeli silah yarışının itici gücünün

ya nükleer silahların çoğaltılmasıyla ya da yalnızca rastlansal bir şekilde, bütünüyle denetimden çıkabileceği ve herkese yıkım getirebileceği şeklinde özetlenebilecek olan bir kitabın yazarının kısa politik çehresi böyledir. Kennan'ın dünyayı tehdit eden bir tehlike bulutu olarak betimlediği durum budur.

Kennan, bu bulutun ortaya çıkmasını, kimi kişilerin yumuşamaya karşı olumsuz tepkisini, Birleşik Amerika'da hızla ve tehlikeli bir şekilde tırmanan silah geliştirme helezonunu ve Amerikalıların çoğunca kendilerinin alay konusu ettikleri "Ruslar geliyor" biçimindeki eski, isterik çılgının hortlamasını nasıl açıklamaktadır?

Kennan'ın bu sorunlar üzerindeki görüşlerini özetlemeden önce, yazarın, sosyalist ülkelerle ve özellikle Sovyetler Birliği ile ilişkileri, ABD dış politikasının ana sorunu olarak gördüğünü vurgulamak gerekir.

Amerikan - Sovyet ilişkilerini çözümlerken Kennan'ın yumuşama politikasını ele alması gerektiği doğaldır. Bu deyimden kendisi konusunda bir ölçüde kuşkulu olmakla ve bunun başarı nedenlerini çok olağandışı şekilde açıklamakla birlikte, birçok insan için "yumuşama"nın Sovyet - Amerikan ilişkilerinde genel bir değişiklik —bu ilişkiler evresini daha önce girilen tüm ilişkiler evrelerinden ayıran köşenin dönülmesi— anlamına geldiğini kabul etmektedir.

Kimi ABD çevrelerinin yumuşama politikasına karşı olumsuz tutumunun nedenlerini tartışırken Kennan, bunların, esas olarak, Amerikan kamuoyunun yumuşamanın gerçek niteliğini anlayamamasından doğan psikolojik nedenler, bir tür kendi kendini aldatma ya da kendi kendini uyutma olduğunu yazıyor. SSCB ve ABD, belirli "özgül", Kennan'ın deyimleriyle, "sınırlı" alanlarda anlaşmalar bağlamışlardır, ama "SSCB, sözkonusu anlaşmaların kapsamadığı öteki alanlarda hiçbir vaadde bulunmamıştır. Ne ki, Amerika'daki kimi kişiler, bu uyuşmaların, SSCB'nin öteki ülkelere yardım etmemeye söz verdiği ve hatta, Sovyet toplumunu kapitalist ülkelerdeki ilkeler temelinde yönetmeyi kabul ettiği anlamına geldiği yargısına varmışlardır. «Böylesi saptırmalar,» diye yazıyor Kennan, «"çeşitli ama kalabalık ve gürültülü bir grup" tarafından memnuniyetle benimsenmiştir.»

Birleşik Amerika ile anlaşmalar bağlar ve barış ve yumuşama isterken Sovyetler Birliği'nin, emperyalizme karşı, kendi ulusal ve toplumsal kurtuluşları için savaşılan halklara enternasyonalist yardım ve desteği azaltmayı ya da sınırlandırmayı asla üstlenmediğini söylerken, Kennan elbette haklıdır. Bununla birlikte özellikle "SSCB ve ABD arasındaki Karşılıklı İlişkilerin Temel İlkeleri" gibi bir belge tartışma konusuyken, Sovyet - Amerikan ilişkilerini onun "sınırlı" olarak tanımlamasına katılmak mümkün değildir. Aynı şekilde, eğer Birleşik Amerika'da anti-Sovyet

isteri ortamı için psikolojik nedenler olsaydı bile (ve bunun için, soğuk savaş yılları boyunca Amerikan emperyalizmi tarafından atılmış sağlam bir temel vardı), bu isteri belirli ve etkin güçlerin çıkarlarına dayanmaktaydı. Kennan'ın kendisi de kitabının öteki bölümlerinde, yumuşamayı engellemeye çalışan asıl politik güçleri ortaya koymaktadır: Sözleşmeler ve kâr uğruna yanıp tutuşan iş çevreleri, SSCB'de sosyalist sistemin yıkılmasını öteden beri düşleyen askersel, vb. çevreler, politik sermayesi anti-komünizm olan kişiler ve son olarak da, işçileri savaş sanayiinde çalışan sendikaların patronları.

Aynı zamanda, insan Kennan'ın kitabını okurken, yalnızca politik güçleri değil, belki daha da önemlisi Amerikan dış politikasını geriye çekme, onu gerçekçi yoldan ayırma ve bir kör çıkmaza sokma tehlikesi yaratan düşünce kalıplarını da belirleyebilmektedir. Onyıllar boyunca Amerikan egemen sınıfı en azından üç temel sorunu çözememiştir: Silah yarışı sorunu; Birleşik Amerika'nın dünyanın geri kalan bölümü için taşıdığı rolün ve önemin doğru değerlendirilmesi, ya da daha farklı biçimde koyarsak, Pax Americana olarak bilinen ve William Fulbright'in deyişiyle, "güçlülük kibri"ne dayanan şeyin değeri; ve son olarak da, bir toplumsal sistem olarak sosyalizme karşı tutumunu belirleme sorunu.

Bu üç sorunun tümü de birbiriyle yakından bağlantılıdır ve Kennan'ın, sürekli bu konulara dönmesi ve bunları her açıdan incelemesi karşısında şaşırarak birşey yoktur. Kennan, ABD'nin, dış politikada etkin bir biçimde davranma yeteneğini ciddi olarak kısıtladığını sandığı iç koşulları ele alarak işe başlıyor. «Ana kısıtlayıcı etken,» diyor Kennan, «uzun zamandır 100 milyar doları aşmış olan yıllık bütçesiyle, yılda 30 milyar doları aşan —buna, başka ülkelere silah yardımı ve satışları için yaklaşık 10 milyar dolar daha eklemek gerekir— askeri araç - gereç alımıyla askeri - endüstriyel komplekstir.» Sürekli tırmanan silahlanma bütçesi, uzun zamandır, yazarın, topluma derin kökler salmış olan bir ulusal - ekonomik iptilâ diye nitelediği bir olgu durumuna gelmiştir. Bu dev çapta olgu haklı gösterilemez.

Kennan; «silah yarışının taraftarlarınca gerekçe olarak kullanılan Sovyetler Birliği'nden gelen sözümona tehlike gerçeklikten değil de, kuruntudan kaynaklandığı için, bu özellikle haklı gösterilemez,» diyor. Sovyet tehlikesi masalının, «aşırı yalınlaştırma ve abartılmış korku üzerine kurulu berbat klişelerden biri» olduğunu ifade etmektedir (s. 124). Dahası, Batılı, Sovyet askersel gücü konusunda kapitalist basın ve tutucu politikacılar tarafından kulağına doldurulan haberlere kolayca güvenemez. «Birleşik Amerika'nın silah bakımından SSCB'nin gerisinde kaldığı doğru olsa bile,» diyor Kennan, «bunun nedeninin Sovyet çabasının hız ve boyutlarından çok, Amerika'nın kendi silah-

larının çığıncasına artan pahalılığında yattığı ortaya çıkacaktır.» Yazar, kesin bir şekilde, «Sürekli artan silahlanma masraflarının güçlü enflasyonist etkiler yaptığı konusunda, en azından Amerikalı uzmanlar arasında kuşku yoktur» diyor.

Kennan, "ilk kullanma" ilkesini utanç verici ve son derece ahlâksızca olarak niteliyor. Bunun savunucuları, zalim oldukları kadar ikiyüzlüdürler de. «Bu silahların Doğu Avrupa ülkelerine karşı ilk kullanılması ilkesine bağlı olanlar, sanki buradaki insanlar —yaşlılar, çocuklar, kadınlar, Batı'da haklarına böylesine çok ilgi gösterilen herkes— acı çekmeye ya da inlemeye, kapitalist dünyadaki hemcinslerinden daha az eğilimliymişler gibi düşünür görünmektedirler» diye yazıyor.

«Sovyet saldırganlığına gelince,» diye belirtiyor Kennan, «Ruslar, son yıllarda Vietnamlara tanık olmamışlardır»; bu, Amerikalıların kendileri için hemen hiç iddia edemeyecekleri bir itidali doğrulayan bir gerçektir. «Sovyetler Birliği, Kore savaşından bu yana,» diye devam ediyor, «Batı Avrupa, Yunanistan, Türkiye, Okinawa, Kore ve dünyanın başka birçok kesimlerindeki füze üsleriyle kendisini kuşatmış olan bir Amerikan-NATO savunma kuruluşuyla karşı karşıya gelmiştir.» Kennan, tüm okyanuslarda Amerikan donanmasının varlığının muazzam ölçüsüne işaret ediyor. Birleşik Amerika'nın, ABD'yi Rusya'da ve Doğu Avrupa'nın her yerinde komünist iktidarları devirmekle görevlendiren sözümona Tutsak Uluslar Kararı almış ve bunu asla yürürlükten kaldırmamış olduğunu anımsatmaktadır. SSCB sınırı üzerinde ya da bu sınıra yakın kimi ülkelere Amerikan silah satışlarıyla ilgili olarak Kennan, eğer SSCB de, sözgelimi Meksika'ya aynı ölçüde silah satmaya kalkışsaydı kimi Kongre üyelerinin ne diyeceğini merak etmektedir. «Ve,» diye eklemektedir, «Batı Almanya'daki intikamcı güçleri asla unutmamak gerekir. Rusların tepkisini anlamak için, onların Batı basınından çok daha güçlü bir belleği olduğunu kabul etmeliyiz.»

«Son yılların tarihine uzanır ve Sovyetler Birliği'nin karşı karşıya kaldığı iç ve özellikle ekonomik sorunların çapını gözönüne alırsak, Sovyetler Birliği'ne karşı baştan aşağı olumsuz, düşmanca ve militarist tutumu haklı çıkarmada kullanılabilen Rusların "dünya hâkimiyeti" isteği konusundaki vesveseler pek az bir inandırıcılık taşır» diye yazıyor. Kennan, «Dış politika, ülke içinde başlar. Ama bu, ülkemizde birçok kişinin öğrenmekte yavaş kaldığı bir derstir» diyor.

ABD dış politikasının dayandığı genel yaklaşımı çözümlerken Kennan, bir ölçüde dolambaçlı bir şekilde, bir "Amerikan dünyası", Amerika Birleşik Devletleri modeline dayanan bir dünya düşü görmekte olan Amerikan politikacılarını ve son onyılların eleştirisine ve düş-kırıklığı yaratan gerçekliklerine karşın, hâlâ Amerika için iyi olanın dünya için de iyi olacağına inananları eleştirmektedir.

Amerikalı gazeteci Louis Bromfield³, Amerikalıların tipik bir özelliğinin dışarda olup biten herşeyi Amerikan standartlarıyla ölçmek olduğunu, çoğu Amerikalının herşeyi başkalarından daha iyi yaptıklarına inandıklarını, kendilerinin dünyanın geri kalanından daha zengin ve bu yüzden de daha iyi ve daha güçlü olduklarını sandıklarını belirtmiştir. Bireyciliğe ve kaba kuvvete tapınmaya dayanan bu "bakış açısı"nı yaymakla kapitalist propaganda, yalnızca kitlelerin bilincinde emperyalist fikirleri yerleştirmekle kalmamış, aynı zamanda, güçlü olan haklıdır gibi ilkel "doğruları" tümüyle rezil ve utanç verici bir biçimde sömürmüş, Vahşi Batı günlerine dek uzanan fikirleri işlemiş, çoğaltmış ve yozlaştırmış; ve sonunda bunları uluslararası ilişkilere de uygulamıştır.

Kennan, resmi politika statüsüne yükselen böylesi önyargıları yermektedir. «Başka halkların ne istediklerini kesinlikle bildiklerini iddia eden Amerikalılar ... kendi değerlerini, geleneklerini ve düşünce alışkanlıklarını, bunların hiçbir değer taşımadığı ve yararsız olduğu halklara gerçekten dayatmaya kalkışıp kalkışmadıklarını kendi kendilerine bir sorsalar iyi olacaktır» (s. 43). ABD'nin dünya olaylarının akışı üzerindeki etkisinin kesin sınırları olduğu gerçeğinin kabul edilmesini isteyerek, «Amerika'nın dünya önderliğini özleyenler»in daha ılımlı bir yaklaşım yapmalarını öğütüyor (s. 4). «Birleşik Amerika, önce kendi evini, cinayet, enflasyon, işsizlik, müstehcenliğin yayılması, basının reklamcılığa bağlanması, vb. ile ilgilenerik düzene sokarsa, ancak o zaman bir model olabilir» diye yazıyor.

Hakkını verelim, Kennan, daha önce de bu konularda yazmış ve kendi görüş açısını adamakıllı belgelemiştir.⁴ Doğrular yinlendikleri için gerçekliklerinden birşey yitirmezler ve Kennan'ın, yine, yeni kitabında da bu açıdan ABD'nin dünyanın değişik bölgelerine ve ülkelerine karşı politikasını incelediğini görmek şaşırtıcı değildir.

Kennan, Panama Kanalı'nın Panama'ya geri verilmesini, Küba ile diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasını ve genel olarak, Latin Amerika'nın "kendi başına bırakılması"nı öneriyor. Birleşik Amerika'nın, Afrika'nın sorunlarına "yanıtları olmadığı" fikrindedir. Bunlar esasında Amerikan sorunları değildir ve bu yüzden de, Amerikalılar «akıllı ve tarafsız bir ağırbaşlılığı» korumalıdır (s. 79). Yazarın, Uzakdoğu'daki Amerikan politikasının "köşe taşı" gördüğü Japonya dışında, Asya'da ABD'nin «hiçbir dırimsel çıkarı» yoktur (s. 92). Kennan, «Ama özellikle tehlikeli olan birşey, bizim, Çin'le ilişkilerimizi Sovyetler Birliği'ne

³ L. Bromfield, *Yorgun Bir Dünya İçin Yeni Bir Model*, New York, 1954.

⁴ G. Kennan, *Amerikan Dış Politikasının Gerçeklikleri*, Princeton, 1954; *Rusya, Atom ve Batı*, New York, 1958; *Amerikan Diplomasisi, 1900 - 1950*, New York, 1960; *Komünist Dünya İle İlişkiler Üzerine*, New York, 1964.

karşı "meyillendirmemiz" gerektiği, başka bir deyişle, bizim çıkarlarımızın ilerletilmesi ve Sovyetlerinkinin geriletmesi için bir araç olarak, Sovyet - Amerikan ilişkilerinde Çin'den yararlanmaya kalkışmamız gerektiği görüşüdür. Böylesi herhangi bir öneriyi kesinlikle onaylamadığımı söylemek için zor kelime buluyorum» diye yazıyor. (s. 106). ABD'de hâlâ önceki onyıllardan kalma garip, eski moda emelleri olan insanlar elbette vardır, diye yazıyor, ama eğer Amerikalılar yıkımdan gerçekten kaçınmak istiyorlarsa ve eğer, yazarın Sovyet - Amerikan ilişkilerinin büyük yapıcı olanakları adını verdiği şeyleri ciddi olarak anlamak istiyorlarsa, Sovyetler Birliği ile ilişkilerini iyileştirmenin, Çin'i Sovyetlere karşı sürmeye çabalamaktan daha sağlam ve daha olumlu başka yollarını bulmaları daha iyi olacaktır.

Sovyet - Amerikan ilişkileri, Kennan'ın kitabının ana fikridir. Onun önerisi, bunların, ikincil olsa bile askersel yanları da bulunan ciddi bir politik sorun olarak alınmaları gerektiğidir.

«Birleşik Amerika, Sovyet iktidarının yıkılmasını, ya da (ve bu, Başkanın Ulusal Güvenlik Danışmanı'nın görüşleriyle dolaylı bir polemige benzemektedir) onun niteliğinde temelli bir değişiklik yaratmayı erek edinemez» diye açıklıyor. (s. 216). Birleşik Amerika, oldukça güç bir görevle, kendi sorunlarının labirentlerinden bir çıkış yolu bulma ve ülke içinde, Amerikalıların kendilerini memnun hissedebilecekleri koşulları yaratma göreviyle karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'ne gelince, görev, onu yıkmak ya da başka birşey haline getirmek değil, onunla yanyana yaşama ve onunla iş yapma araçlarını bulmaktır ve bu, hepimizin karşısında duran tehlikeleri artırmaktan çok, azaltmaya yarayacaktır.

Bu açıklama, nasıl yorumlanırsa yorumlansın, sosyalist sistemi yıkmaya, çökertmeye ya da "aşındırma" gibi ABD emperyalist kavramlarını mahkûm etmektedir. Bu, belki de Kennan'ın görüşlerinin en önemli, en temel ama göreceğimiz gibi, en az tutarlı biçimde işlenmiş yanındır. Bu sorundaki muğlaklık, çelişkiler ve ihtiraz kayıtları kitabın hemen her sayfasında görülebilir.

Kennan, bir yandan, sosyalist ülkeleri ve özellikle SSCB'yi uluslararası yaşamın gerçek katılımcısı olarak ele almaktan yandadır. ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı ticaret politikasındaki ayrımcı önlemlere şiddetle karşı çıkmaktadır. Savları şöyle özetlenebilir: Ticaret yoluyla politik ödünler elde etme fikri, Birleşik Amerika'nın, ekonomik ve mali nedenlerden ötürü ticarete gerek duymadığı varsayımına dayanmaktadır. Ama bu, Kennan'ın görüşüne göre, temelden yanlış bir anlayıştır. Dahası, böylesi bir konum, Sovyetler Birliği ile ticarete Birleşik Amerika'nın yüce bir jest yaptığı, buna karşılık öbür tarafın da yürürlükteki (piyasa) fiyatından başka politik bir fiyat da ödemesi gerekeceği anlamına gelecektir. Kennan, soruna böylesi bir yaklaşımı, sakat ve en azından uyulanmaz olarak nitelemektedir.

O ayrıca, Başkan'ın şimdiki yönetiminde önde gelen kişilerce beslenen bir başka görüşü de reddediyor. Bu fikir, Sovyetler Birliği'ndeki sözümona "muhalif"lerin geniş ölçüde desteklenmesi ve kullanılmasıdır. Birleşik Amerika'da zaman zaman, «bu muhaliflerin, gerekiyorsa, öteki alanlardaki ilişkilerin zararına bile olsa, Sovyet - Amerikan ilişkilerinin belirleyici ölçütü olarak ele alınması» çağrıları duyulmaktadır (s. 214). Ancak Kennan'ın haklı olarak belirttiği gibi, bir kez Sovyetler Birliği açısından «belki de bu, Amerikan basınının bizleri inandırdığı kadar büyük bir sorun değildir» (s. 184). İkincisi, bu "muhalifler"den birçoğu, «uluslararası ilişkileri anlamak sözkonusu olunca, çokluk saf bir çocuktan öte bir şey değildirler.» (s. 226). Ve üçüncüsü, «seçkin ve etkili Kongre üyelerinin, Birleşik Amerika'nın çıkarlarıyla ve hatta dünya barışıyla pek de ilgileri olmayan bu konuk "muhalifler"in gurur kırıcı bir şekilde ayakları dibine oturup ders dinlemelerini görmek üzücüdür,» diye yazıyor Kennan. «Özetlersek,» diye bağlıyor, «muhaliflerin desteklenmesi, Sovyetler Birliği ile normal ilişkiler kurma sorununu çözmede bir engeldir» (s. 218).

İnsan Kennan'ın bu açıklamalarını okuduğunda, bunların birçoğunun dosdoğru sorunun özüne indiğini düşünmeden edemez. Bu durumda, başka sayfalarda, önceki şeylerle doğrudan doğruya çelişen açıklamalar bulmak çok tuhaftır. Örneğin, "muhalifler"i tartışırken Kennan, «Moskova'daki yabancı basın ataşelerince her gün anımsatılmakta olan (!) koşullar var olma-ya devam ettikçe, Sovyet - Amerikan ilişkilerinin daha öteye geçemeyeceği sınırlar kalacaktır ve kalması gerekir (!)» demektedir.

Aynı şekilde, ilke olarak silah yarışını yererken Kennan, Batı Avrupa'da mevzilenen NATO kuvvetlerinin istikrar sağlayıcı bir rol oynadıklarını ilan ediyor. Dahası, yumuşamanın önemini küçümsemeye çalışırken daha da ileri gidiyor. Sağduyuya ve kendi getirdiği gerçeklere taban tabana zıt olarak, ABD dış politikasında barış çabasının sürekliliğini kanıtlamaya çalışıyor. 50'lerin başlarındaki soğuk savaş dönemi hariç, yumuşamanın, Amerikan politikasının uzun zamandan beri saptamış olduğu erekerlerinin ötesine geçmediğine bizleri inandırmak istiyor. Aynı zamanda, kişisel olarak saldırgan ABD dış politikasına hep etkin bir biçimde karşı çıkmış olduğunu açıklayarak, böylesi bir politikanın oluşumunda kendi rolünün de bulunduğunu, biraz geç de olsa, yadsımaya çalışmaktadır.

Bununla birlikte, Amerikan - Sovyet ilişkileri tarihiyle azıcık tanışık olan herkes, Birleşik Amerika dış politikasının tüm savaş sonrası stratejisinin güç kullanma tehdidiyle bağlı olduğunu iyi bilir. Buna, olsa olsa, "esnek karşılık" ve "köprü kurma" yoluyla komünizmin "kuşatılması" ve sosyalist ülkeler halkları-

nın "kurtarılması" doktrinleriyle başlayıp, şimdiki "insan hakları kampanyası"na dek uzanan, Birleşik Amerika'nın tüm savaş sonrası dış politika doktrinlerinin sosyalizmi yıkmayı, sosyalist sistemi "aşındırmayı" amaçlamış olduğu eklenebilir.

Böylesi politikaların şekillendirilmesinde Kennan'ın rolüne gelince : İlk soğuk savaş doktrinlerinden birini, "kuşatma" doktrinini ortaya atanın kesinlikle bir Sovyet diplomatı ya da devlet adamı olmadığı anımsatılmalıdır. Bunun yazarı da George Kennan'dı.⁵ Bu politikayı haklı çıkarmak için Kennan, soğuk savaşın başlatılması suçunu Sovyetler Birliği'ne yıkmaya çabalamıştır.⁶ Böyle yaparken, Amerikan tarihçisi C. Lasch'ın aktardığı gibi, soğuk savaş tarihçiliğinin ayarını da o belirlemiştir.⁷

Sonradan Kennan, bu gerçekçi olmayan yaklaşımın yanlışlığını teslim etmek zorunda kalmıştır.⁸ Gerçekte, kitabında da yeni Kennan eski Kennan'a karşı tartışırken birçok kez, bunu teslim etmektedir.

Ancak, **Tehlike Bulutu**'nu okurken, onyıllardır, kimi Başkanlar da içinde olmak üzere birçok seçkin Amerikan devlet adamının ve şahsiyetinin açıklamalarını ya aşırı kaçmış olduğu ya da kendi eylemleriyle çeliştiği gerçeğini düşünmeden edemiyoruz.

Bugün ABD'de, birçok kişi resmen bir "Amerikan dünyası" fikrini ilan etmiyor. Ama, kendi pratik işlerinde bu vahşi düşüncüyü kılavuz edinmiş kimi etkin kişiler ve güçler hâlâ vardır.

Bugün, gittikçe çok sayıda Amerikan işadamı ve politikacısı, askersel araçlarla sosyalist sistemi yıkmaya ya da başka çeşitli araçlarla onu karıştırma fikrini reddetmektedir. Ancak bugün bile, Birleşik Amerika'da, sosyalist dünyanın kendi sosyo-politik sistemi ve yaşam biçimiyle eşit ve "meşru" varlığını kabul etmeyi kovboyca reddetmeyi düşünen epey etkili birçok kişi hâlâ vardır.

Kennan'ın **Tehlike Bulutu** başlıklı kitabı, bunu yeterince ortaya çıkarmaktadır. Rastlansal ya da planlı olarak, yazar, Amerikan toplumunun bu eski ve kökleri derinde yatan hastalığının çeşitli belirtilerini ortaya koymaktadır. İnsanın, Amerikan dış politika düşüncesinin bir başka ustasının, Profesör H. J. Morgenthau'nun sözlerini anımsaması boşuna değildir: «Eğer insanın Amerikan dış politikasını bir tek cümlede nitelendirmesi gerekse, bu politikanın son onyılda ya da buna yakın bir dönemde, 1947 baharının, kuşatma politikasının, Truman Doktrini'nin ve Marsal Planı'nın yeni bir Amerikan dış politikası şekillendirdiği

⁵ X. (George Kennan), "Sovyet Tutumunun Kaynakları", *Foreign Affairs*, Temmuz 1947, s. 576.

⁶ George Kennan, *Amerikan Diplomasisi, 1900-1950*, Şikago, 1951.

⁷ C. Lasch, "Gözden Geçirilen ve Düzeltilen Soğuk Savaş", *New York Times Magazine*, 14 Ocak 1968, s. 14.

⁸ Örneğin bkz. George Kennan, *Rusya, Atom ve Batı*.

ünlü 15 haftasında biriktirilen zihinsel sermaye üzerinde yaşadığı ve bu sermayenin artık hemen hemen tükenmiş olduğu söylenebilir. ... Bu politikalar eskimiştir ve Birleşik Amerika, farklı bir çağın sorunlarıyla başarılı bir biçimde başedebilecek yeni politikalar bulamamıştır.»⁹

Bu sözler dokuz yıl önce yazıldı. O zamandan bu yana çok şey değişmiştir. Yumuşama uluslararası yaşama girmiş, önemli anlaşmalar imzalanmıştır. Ama yumuşama politikasına saldırılar, yolun değiştirilmesi için yapılan çeşitli zorlama girişimleri, Morgenthau'nun dile getirdiği düşüncenin bugün de öneminden hiçbir şey yitirmemiş olduğunu göstermektedir. Biricik seçenek politik gerçeklerle karşı karşıya gelmek, gerçekçi olmaktır.

Michael Jurgens

⁹ Hans J. Morgenthau, Birleşik Amerika İçin Yeni Bir Dış Politika, New York, 1969, s. 3.

TÜSTAV

S. ÜSTÜNGEL

KORE NİRE?

.....
Burjuvazinin Kore-NATO gidişi bu sonuçları vermiştir. Böylesinedir. TKP emperyalizme, sömürgecilğe, emperyalist saldırganlığa, militarizme, harbe karşı ulusal bağımsızlık, demokratik gelişme, barış, sosyal ilerleme, sosyalizm için savaşların içinde yoğrulagelmıştır. TKP emperyalist salgıncılığın, faşizmin her zaman karşısında yer almıştır. Türkiye'de Amerikan hegemonyasına, Truman "doktrini"ne, NATO'ya, ikili kölelik anlaşmalarına, yurdumuzdaki yabancı saldırı üslerine, atom harmanlarına ardıcıl savaş yürüten, karşı duran, halkı bu uğurda savaşa çağıran biricik parti Türkiye Komünist Partisi'dir.

TKP, daha ilk günden, Türk askerinin Kore'ye gönderilmesine karşı çıktı. Halka, orduya seslendi: «Metetçik, Kore'ye gitme!» dedi. «Türk askeri, Amerikan emperyalistlerinin ve seni 23 sente satan Türk burjuvazisinin çıkarları, kanlı serüvenleri uğruna Kore'de kan dökme! Ölme! Öldürme!» dedi.
.....

20 Lira

15 Lira